

9.3 Toimenpiteet rikolliselle uralle ajautumisen ehkäisemiseksi

1 Arviointiasetelma

Näkökulman valinta: *Arvioinnin tehtävänä on tässä tapauksessa selvittää, näyttäisikö nuorisorikollisuuden määrässä tapahtuneet muutokset olevan millään tavoin yhteydessä ehkäiseviin toimenpiteisiin.* Haluamme tietää, löytyykö kunnista viranomaisten yhteishankkeita tai vakiintuneita menettelytapoja, joita kohdistetaan ensi kertaa rikoksesta kiinni jääneille. Mikäli keinoja löytyy, pyrimme arvioimaan niiden vaikutusta.

Tehtävän toteuttaminen: *Arvioinnin kohteeksi on valittu Länsi-Suomen läänistä ne kunnat, joissa on tapahtunut suurin muutos nuorisorikollisuuden tasossa ajanjaksolla 1997-2000.* Ensisijaisesti kiinnostus suuntautuu tietysti sinne, missä tilanteen suhteen on tapahtunut kehitystä parempaan päin. Näistä kunnista etsimme mahdollisia onnistuneita toimintastrategioita, joissa sidosryhmätyön edut on hyödynnetty parhaalla mahdollisella tavalla.

Tiedon lähteet: Työryhmässä on edustus *kolmelta hallintosektorilta*, joista kukin on ratkaissut itsenäisesti tiedonhankintatapansa. Mukana ovat sosiaali- ja terveystoimi, poliisi ja sivistystoimi. Ennalta estävää toimintaa kartoitettaessa käytetyt lähteet esitetään kirjoituksen lopussa. Periaatteena on ollut, että arviointia varten kunnille ei tehdä erillistä kyselyä, valmiita kyselymateriaaleja tietysti käytetään hyväksi.

2 Lähtökohtatilanne

Rajauskriteerit: Nuorisorikollisuus on arvioinnissa täsmennetty koskeväksi *alle 21-vuotiaita* rikoksesta epäiltyjä. Rikoksesta kiinni jäänyt nuori tilastoituu, mikäli poliisi kirjaa hänestä rikosilmoituksen (RIKI-järjestelmä). Rikollisuuden kriteeriksi on rajattu *rikoslakirikokset*. Tavanomaisimmat niistä kohdistuvat mm omaisuuteen ja henkeen tai terveyteen. Muut rikokset ovat ikäsidonnoisia ja siinä mielessä vinouttavat tilastoja. Esimerkiksi alkoholirikokset koskevat pääasiassa alle 18-vuotiaita ja liikenneirikokset yli 18-vuotiaita.

Nuoret on rikostilastossa jaettu *kolmeen ikäluokkaan*: alle 15-vuotiaat, 15-17 -vuotiaat ja 18-20 -vuotiaat. Rikoksia ehkäisevien kokeiluhankkeiden kohteena alaikäiset ovat tietysti kaikkein tärkein ryhmä. Rikoksista epäiltyjen nuorten määrä esitetään poliisin tilastoissa kihlakunnittain, mutta palvelutoimistojaon kautta voi saada myös kuntakoh- taista tietoa. Arvioinnissa se on välttämätöntä, koska koulu- ja sosiaalitoimen hallinto jäsentyy kunnittain.

Arvioinnin kohdistaminen: Läänissä oli vuonna 2000 kaikkiaan 205 kuntaa. Laske- via rikoslukuja näyttävien kuntien joukko muodostaa *39 tapauksen näytteen*, nousevia lukemia osoittavien joukko taas käsittää 44 kuntaa (taul. 1-2). Taulukoihin on erikseen luetteloitu kunnat, joissa muutos on ollut kaikkein suurin. Kuntien suuren kokovaihte- lun takia näytteen valinnassa on tyydytty *subjektiivisiin kriteereihin*. Suurissa kaupun-

geissa pienikin %-muutos rikoksissa parempaan päin merkitsee tuntuvaa helpotusta arkkikäytännössä. Alle 3000 asukkaan kuntia on mukana vain poikkeustapauksissa, koska pienissä yksiköissä sattuman osuus vuosimuutoksiin on kovin suuri.

Nuorisorikollisuudessa kaudella 1997-2000 tapahtunutta kehitystä on kunkin kunnan kohdalla tarkasteltu erikseen kaikkien kolmen nuorten ikäluokan mukaan. Kunta on mukana näytteessä, jos yhdenkin ikäluokan kohdalla on tapahtunut ratkaiseva muutos. Tietysti itse arvioinnin kannalta alle 15-vuotiaiden ryhmässä tapahtuneet muutokset ovat tärkeämpiä kuin yli 18-vuotiaiden osalta tapahtunut kehitys. Nuorimman ikäryhmän kohdalla puuttuminen rikolliseen käyttäytymiseen näkyy nopeasti tilastoissa.

Taulukko 1. Laskevan nuorisorikollisuuden perusteella näytteeseen valittujen kuntien määrät nuorten ikäluokkien ja rikostasomuutoksen suuruuden mukaan aikajaksolla 1997-2000.

<i>Rikosten lasku:</i>	<i>Alle 15 v.</i>	<i>15-17 v.</i>	<i>18-20 v.</i>	<i>Kuntia yht. 39*</i>
Huomattava	5	8	2	13
Kohtalainen	6	12	6	23
Jonkin verran	4	0	5	3
<i>Ikäryhmiä yht. 48</i>	<i>15</i>	<i>20</i>	<i>13</i>	<i>39</i>

*13 parasta kokojärjestyksessä: Turku, Pori, Vaasa, Kokkola, Rauma, Raisio, Kaanpää, Ulvila, Naantali, Ilmajoki, Eura, Perniö, Luvia.

Taulukon 1 mukaan 15-17 –vuotiaiden ikäryhmässä tapahtuneiden *suotuisien muutosten* perusteella näytteeseen on valikoitunut runsaasti kuntia, kaikkiaan 20. On huomattava, että taulukossa osa näistä 20 kunnasta sisältyy myös vierekkäisiin sarakkeisiin! Nuorimmassa ikäryhmässä tilastoidut epäiltyjen määrät ovat alhaiset, joten pienet kunnat ovat näytteessä harvinaisia. Toisaalta vanhimmassa ikäryhmässä rikoksia on jo runsaasti ja tekijät vakiintuneempia, jotta suuri vuotuinen rikosten määrän lasku ei enää ole kovin todennäköistä.

Taulukko 2. Nousevan nuorisorikollisuuden perusteella näytteeseen valittujen kuntien määrät nuorten ikäluokkien ja rikostasomuutoksen suuruuden mukaan aikajaksolla 1997-2000.

<i>Määrän kasvu:</i>	<i>Alle 15 v</i>	<i>15-17 v.</i>	<i>18-20 v.</i>	<i>Kuntia yht. 44*</i>
Huomattava	8	10	7	24
Kohtalainen	5	10	12	12
Jonkin verran	5	3	4	8
<i>Ikäryhmiä yht .64</i>	<i>18</i>	<i>23</i>	<i>23</i>	<i>44</i>

* Aakkojärjestyksessä 24 suurimman nousun kokenutta kuntaa: Jyväskylän mlk, Kaarina, Kauhava, Keuruu, Kokemäki, Kruunupyö, Kuortane, Lapua, Loimaa, Mustasaari, Muurame, Nokia, Nurmo, Parkano, Pietarsaari, Ruovesi, Sumiainen, Seinäjoki, Suolah-
ti, Tampere, Toijala, Vammala, Viitasaari, Virrat.

Suotuisan kehityksen perusteella arviointinäytteeseen valikoituneilla kunnilla ei ole selvää yhteistä nimittäjää. Joukossa on kuitenkin runsaasti kaupunkeja, myös suurimmasta

päästä, sen sijaan varsin vähän varsinaisia maaseutukuntia. *Kielteisen rikoskehityksen* perusteella näytteeseen valittu kuntajoukko sisältää runsaammin maalaiskuntia ja pieniä kaupunkeja. Ilmeisesti ne ovat hyvää vauhtia tavoittamassa suurempien paikkakuntien tasoa nuorisorikollisuudessa. Ehkäisevien toimien tarve siis kasvaa koko ajan.

3 Viranomaisten yhteistyöhankkeet ja –käytännöt

Kansallinen rikosentorjuntaohjelma ”Turvallisuustalkoot” painottaa ehkäisevän toiminnan paikallista merkitystä ja kansalaisaktiivisuuden lisäämistä. Se velvoittaa kunnat osallistumaan turvallisuussuunnitelmien laadintaan yhteistyössä valtiovallan, elinkeinoelämän, kirkon ja eri kansalaisjärjestöjen kesken. Sidosryhmille luodaan yhteinen osallistumisjärjestelmä ohjelman toteuttamiseksi, jotta turvallisuustavoitteet tulevat osaksi julkista päätöksentekoa. Kunnan toimintaympäristön riskitekijät kartoitetaan mahdollisimman kattavasti ja sovitaan toimenpiteistä niiden poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Turvallisuussuunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomiota nuorisorikollisuuden ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, koska se tuo myös nuorille parhaiten turvallisuutta. Erityisessä syrjäytymisvaarassa ovat rikolliseen käyttäytymiseen ajautuneet nuoret, jotka lisäksi käyttävät päihteitä ja huumeita. Hyvä turvallisuussuunnitelma sisältää hyvinvointi- tai lapsipoliittisen ohjelman lasten kasvuolojen turvaamiseksi ja vanhemmuuden tukemiseksi. Länsi-Suomen läänissä Tampereen kaupunki on panostanut erittäin voimakkaasti oman turvallisuusohjelman valmisteluun. Ohjelman 13 erillisestä kehittämiskohteesta viisi koskee suoraan nuorisoa. Myös Jyväskylässä, Mäntässä ja Jämsässä on tuotettu esimerkillisen perusteellinen suunnitelma.

Sosiaaliviranomaisten viikonloppupäivystykset poliisilaitoksella on ollut jo pitkään vakiintunut käytäntö läänin suurimmissa kaupungeissa, mm Porissa, Turussa, Tampereella ja Vaasassa. Kokkolassa ja Seinäjoella toiminta on käynnistynyt kokeiluna. **Sosiaalipäivystys** lähti alun perin alkuun nuorten rikosentekijäin kuulustelutilanteista, koska laki velvoittaa lastensuojeluviranomaisen osallistumaan alaikäisen kuulusteluun, ”ellei se ole ilmeisen tarpeetonta”. Sosiaalipäivystys on kuitenkin osoittautunut kaikkein kipeimmin tarpeelliseksi kotihälytystilanteissa, joissa usein tarvitaan lastensuojelun asiantuntemusta ja toimenpiteitä. Kelvollisesti hoidettu lastensuojelu on kuitenkin tehokkainta rikosten ennalta estämistä.

Rikosten sovittelu on hyvä tapa pysäyttää nuori rikosentekijä. Rikos- ja riita-asiaain sovittelun järjestäminen on kunnille vapaaehtoista. Länsi-Suomen läänissä sovittelutoimintaa löytyy suunnilleen joka toisesta kunnasta. Oma sovittelutoimisto on kuitenkin vain 14 kunnassa, joista muut ostavat palveluja. Yleensä väestömäärältään pienet kunnat ovat jättäneet sovittelun järjestämättä, koska tarvetta toimintaan on vähän. Tehdyssä kyselyssä näistäkin kunnista noin puolet ilmoitti sovittelutoiminnan olevan tarpeellista, mutta siihen tarvittavien resurssien puuttuvan.

Koulupoliisitoimintaa esiintyy nykyisin jossain muodossa koko läänin alueella. Turun seudulla toiminta aloitettiin jo kaksikymmentä vuotta sitten eli tulossa on juhlavuosi. Koulupoliisityö tarkoittaa ensisijaisesti yhteistyöverkon rakentamista, puhutaankin eri koulujen nimikkopoliiseista. Kullekin peruskoulun ylä- ja ala-asteelle on nimetty oma

yhteyshenkilö paikallisesta poliisista. Myös ammattioppilaitoksia on mukana järjestelmässä. Nimikkopoliisi hoitaa koululla oikeuskasvatuksen oppitunnit, osallistuu oppilashuoltoon ja vanhempainiltoihin sekä tarpeen vaatiessa vakavampien rikkomusten selvittelyyn. Työtapanaan kampanjapäivä saattaa usein korvata poliisin oppitunnit varsinkin päihde- ja huumevalistuksen kohdalla.

Paljon puhutuilla **kuntien säästötoimenpiteillä** ei näyttäisi olevan ratkaisevaa merkitystä nuorten rikosalttiudessa tapahtuneisiin muutoksiin. Säästöt toki näkyvät selvästi mm koulutoimen sektorilla. Erityisopetukseen pääsy välillä tiukentui ja kouluterveydenhuoltoa karsittiin, myös psyykkisen hoidon ja sosiaalisen tuen puolella. Silti ainakaan näin lyhyellä aikavälillä ei vaikutuksista voi sanoa mitään varmaa. Varsinkin nuorten päihderikoksissa trendi on muutenkin ollut nouseva koko vuosikymmenen ajan.

Kuntien nuorisotoimen organisoimalla nuorten **työpajatoiminnalla** on tärkeä merkitys, kun syrjäytymisvaarassa olevia nuoria pyritään kiinnittämään yhteiskuntaan. Pajat ylläpidetään projektiluonteisesti tilapäistyövoiman varassa. Työ on kuitenkin erittäin vaativaa, koska toimintaan osallistuvalla nuorella on yhä useammin huumeongelmia ja siitä johtuvia elämänhallintavaikeuksia. Työpaja on nuorella usein ainoa kunnon side yhteiskuntaan. Siinä mielessä toiminnalla on tärkeä ennalta estävä rooli.

Syyttäjän ja poliisitutinnan välinen yhteistyö nuorten rikosprosesseissa näyttää riippuvan ratkaisevasti fyysisestä etäisyydestä. Mikäli molemmat toiminnot on sijoitettu samaan rakennuskompleksiin, yhteydenpito melkoisella varmuudella toimii. Yhteydenpito on vähäisintä, mikäli syyttäjänvirasto toimii jollain muulla paikkakunnalla kuin kyseinen paikallispoliisi. Erityisesti nuorten nopeutetuissa oikeudenkäyntikokeiluissa poliisin ja syyttäjän yhteistyö on välttämätöntä.

4 Arvio yhteisten toimenpiteiden vaikuttavuudesta

Länsi-Suomen läänin alueella on tilastojen perusteella löydettävissä *14 kuntaa, joissa nuorisorikollisuus on laskenut merkittävästi* kuluneen vuoden aikana (taul. 1 ja 3). Näitä kuntia luonnehtivat seuraavanlaiset yhteiset piirteet:

- ∇ Kunnat, joissa *nopean puuttumisen malli* on ollut työtapanaan jo useamman vuoden ajan, näyttäytyvät tilastoissa laskevan nuorisorikollisuuden myönteisinä esimerkkeinä ikäryhmissä alle 15-vuotiaat ja 15-17-vuotiaat.
- ∇ Kunnat, joissa rikollisuutta ehkäisevien strategioiden laadinnassa ja toteuttamisessa ovat olleet mukana *viranomaisten ja vanhempien lisäksi yritystoiminnan ja elinkeinoelämän edustajat*, ovat onnistuneet parhaiten nuorisorikollisuuden vähentämisessä.
- ∇ Kunnat, joissa on *osoitettu sosiaalityöntekijä nuorisotyöhön* tai kunnan koulu-, nuoriso- ja sosiaalitoimi on palkannut yhteisen erityisnuorisotyöntekijän, ovat onnistuneet vähentämään nuorten ongelmallista käyttäytymistä.

- ▽ Kunnan nuorisokysymyksiä varten perustetut *pysyvät yhteistyöryhmät* onnistuvat parhaiten ehkäisemään ongelmia ja rikollisuutta, kun yhteistyöryhmän jäsenet työskentelevät omassa työssäänkin lasten, nuorten ja perheiden kanssa.

Nuorten kohdalla työkäytäntöjen muuttuminen näkyy nopeasti rikostilastoissa. Vakiintuneet ennalta estävät toimintakäytännöt rajoittavat pysyvästi nuorten rikollisuutta, mikäli menetelmät ovat tehokkaita. Sen sijaan vasta käynnistetyt hankkeet yleensä tuovat ensin esiin olemassa olevaa *piilorikollisuutta* ja vasta sen jälkeen alkavat ehkäistä tulos- ja olevia rikoksia. Näin on käynyt yleensä esimerkiksi alaikäisille suunnatuissa **näpistysprojekteissa**, jossa tekijä kuulustelun lisäksi joutuu puhutteluun. Alussa kauppojen ja vartiointiliikkeitten ilmoitusaktiiviteetti nousee. Estävä vaikutus näkyy vasta, kun tieto uudesta käytännöstä leviää nuorten keskuuteen. Esimerkiksi Turussa, Porissa, Raumalla ja Kokkolassa näpistysprojekti on ehtinyt toimia niin pitkään, että myönteiset tulokset ovat jo havaittavissa (taul. 1). Viranomaisaktiivisuuden nousu on vähentänyt nuorten *uusintarikollisuutta*. Aikaisemmin vähäpätöisinä pidetyt rikkomukset ilmoitetaan poliisille ja poliisi ilmoittaa ne sosiaaliviranomaisille toimenpiteitä varten.

Rikoksista epäiltyjen määrän lisääntyminen johtuu usein kunnassa yhteisesti sovitusta välittömästä rikolliseen käyttäytymiseen puuttumisesta. Tampereella toteutettu **nollatoleranssiohjelma** kaupungin keskustan rauhoittamiseksi on ilmeisesti syynä alle 15-vuotiaiden rikoslukujen nousuun. Selityksenä on viranomaisten puuttuminen ”viikonloppuhäiriköintiin” ja alaikäisten julkijuopotteluun. Projekti todella näkyy nuorten alkoholirikoksissa, joista Tampereen luvut yksinään v. 2000 käsittivät liki neljänneksen läänin koko määrästä! Todennäköisesti Seinäjoen seudulla on käynyt jossain määrin samoin. *Viranomaisten yhteisprojekti* viikonloppujen rauhoittamiseksi ja alaikäisten päihteiden käytön rajoittamiseksi nostaa tilastoitua rikollisuutta yleensä ja alkoholirikoksia erityisesti (taul. 2 ja 4). Valvonnan tiukentuessa kaiken tyyppisten rikosilmoitusten määrä nousee.

On tunnettua että rikollisuus helposti siirtyy paikkakunnalta toiselle kontrollin tiukentuessa. Nuorten kohdalla ilmiö ei kuitenkaan ole yhtä selvä kuin aikuisilla. Nuorilla on itse asiassa aika suppeat ja tutut reviirit, joilla he liikkuvat. Ainoa Tampereella nollatoleranssin aikaan huomattu muutos oli, että nuorten levottomuudet jossain määrin *siirtyivät lähialueille*. Huumerikokset muodostavat sikäli poikkeuksen, että niissä siirtymä on selvimminkin todettavissa. Välittäjät tarvitsevat markkinat kontrollista huolimatta. Ilmeisesti siinä on selitystä, miksi esimerkiksi Harjavallan-Kokemäen suunnalla nuorten rikollisuus on kasvanut – huumerikokset mukaan lukien (taul. 2). Nehän liittyvät aina yhteen. Vastaavasti Porissa yhteistyö huumeiden rajoittamiseksi on tehonnut ja nuorten rikosluvut ovat laskeneet. Vähän sama *siirtymäilmiö* on ilmeisesti tapahtunut Turun ja Kaarinan kesken. Prosessissa jälkimmäinen on ollut saavana osapuolena.

Edellä on käsitelty myönteisiä esimerkkejä. Ne läänin kunnat, joissa tilastojen mukaan *nuorisoriikollisuus on kasvanut* viime aikoina, eivät ensi näkemältä vaikuta paljontaan poikkeavan muista kunnista (taul. 2). Niissäkin on kokeiltu projekteja, joilla on pyritty vaikuttamaan nuorten käyttäytymiseen. Tarkemmassa tarkastelussa kuitenkin ilmenee, että projektit ovat usein olleet liian kapea-alaisia, vain jonkin hallintokunnan pääasiassa yksin vetämiä. Kunnista puuttuu myös nuorisotiloihin erikoistuneet työntekijät, eikä eri hallinnonalojen välinen yhteistyö ole tarpeeksi tiivistä. Säännöllisesti kokoontuvia nuorisotilain yhteistyöryhmiä ei ollut. Eräissä kunnissa nuorten päihteiden tai huumeiden käytön kasvu on vaikuttanut nuorisoriikollisuustilastoja kasvattavasti, vaikka kun-

nissa on kiinnitetty runsaastikin huomiota nuorten asioihin. Kunnat, joiden työllisyystilanne on vaihdellut tai elinkeinoelämässä on liikkuvaa väestöä, ovat rikollisuuden lisääntymiselle otollista maaperää. Elinympäristön muuttuminen nuoruusiässä lisää turvattomuutta, joka voi antaa sysäyksen käyttäytymisen muuttumiseen.

5 Lupaavat toimintakäytännöt tai –hankkeet

- **Porin Pormestarinluodon kehittämisprojekti:** Toimintaa vetää Pori-Pohjoisen suunnitteluryhmä, johon kuuluu kaupungin koulu- ja sosiaalitoimi, vapaa-aikavirasto sekä seurakunta ja poliisi. Toiminta alkoi viranomaisten aluepäivystyksenä ”lähiöpalvelun” tiloissa, siten päästiin kontaktiin asukkaiden kanssa. Nyt alueella on menossa *useampia projekteja* – mitä ilmeisimmin vakinaistuen. Näiden kohteena on mm nuoriso, pitkäaikaistyöttömät sekä varhaisnuoret ja lapsiperheet. Tärkeintä on ollut oman aktiivisuuden nousu, asukasyhdistys on hankkeissa mukana.
- **Kokkolan Näppis-projekti,** jossa alle 15-vuotiaiden lasten ja nuorten tekemiin omaisuusrikoksiin puututaan tehostetusti. Yhteistyössä koulu-, nuoriso-, poliisi- ja sosiaaliviranomaisten kanssa ovat toimineet *lasten vanhemmat ja lisäksi yritykset ja vartiointiliikkeet*. Muita paikkakuntia, joissa on jo samanlainen projekti toteutettu, ovat Rauma, Pori, Tampere ja Turku.
- **Turun seudun ajoneuvoprojekti:** Hankkeessa on mukana useita yhteistyötahoja poliisin ja sosiaalitoimen lisäksi, mm lukuisia isännöitsijätoimistoja, vuokralatoyhtiöitä, lämpö- ja huoltoyhtiöitä, vakuutus- ja vartiointiliikkeitä sekä asukasyhdistyksiä. Toiminta aloitettiin Turussa yhdessä *lastenkotien kanssa*, jotta nuorten, usein alaikäisten tekemät luvattomat käytöt saatiin laskemaan. Sen jälkeen kohteena on ollut varttuneempi kriminaaliporukka, jotka usein ovat narkkareita. Työn tehostamiseksi hanke ulotettiin *Raision* ja sen jälkeen myös *Kaarinan* seudulle, jotta siirtymät voitiin eliminoida.
- **Uvilan kaupungin turvallisuussuunnitelma** ja sen toteuttaminen. Ulvilan kaupunki on laatinut oman turvallisuussuunnitelmansa kansallisen rikosentorjuntaohjelman suositusten mukaisesti. Suunnitelmaa on toteutettu poliisin, seurakunnan, sosiaalitoimen, koulutoimen ja nuorisotoimen yhteistyöprojektina. Toteutukseen kuului *kuukausittain pidetyt palaverit* ja riittävä tiedottaminen. Toimintaohjelman periaatteena on nopea tilanteisiin reagointi ja ennakoivat työtöet. Esimerkiksi Vaasan kaupungilla on vastaava turvallisuus – ja rikosentorjuntaohjelma jo käytössä. *
- **Tampereen nollatoleranssikampanja ”Viideltä saunaan ja kuudelta putkaan”:** Tavoitteena on vähentää nuorten häiriökäyttäytymistä ja julkijuopottelua kaupungin *keskustassa viikonloppuisin*. Hankkeeseen osallistuu poliisin ja sosiaalitoimen ohella etsivä nuorisotyö, nuorten selviämisasema, Saapas ja SPR:n City-ryhmä sekä sosiaali- ja päihdepoliklinikka Paussi. Projektilla on ollut rauhoittava vaikutus katuvaan.

- *Kriminaalihuoltoyhdistys ry:n Jyväskylän aluetoimistossa on vuoden 2000 aikana valmistunut projektin raportti ”Häkistä Verkkoon”.* Tässä on kartoitettu rikoskier-teeseen joutuneiden sopeuttamiseen liittyviä ongelmia, tuen tarpeita ja keinoja jär-jestää tarvittavaa kuntouttavaa sosiaalista tukea esim. vankilasta vapautumisen jäl-keen.

* Kihlakuntien poliisilaitokset (34 kpl) ovat läänin poliisijohdolle esittämissään vuoden 2000 tulossopimuksissa lupautuneet ottamaan turvallisuussuunnitelmien valmistelupro-cessista vetovastuun. Alkuvuodesta 2001 on lääninhallintoon toimitettu yli 30 kihlakun-nasta vasta valmistuneet suunnitelmat. Sisäministeriö edellyttää, että kaikki suunnitel-mat ovat valmiit 1.3.01 mennessä. Hanke perustuu valtioneuvoston 4.3.1999 tekemään periaatepäätökseen.

6 Suositukset ja toimenpide-ehdotukset

- ⇒ Kunnan viranomaistahojen tulee yhdessä vanhempien, yhteisöjen ja yritysten kans-sa sopia lasten ja nuorten päihteiden käyttöä ja rikollista käyttäytymistä koskevat varhaisen puuttumisen mallit.
- ⇒ Kunnassa laaditaan ohjelma tai suunnitelma, jossa poikkihallinnollisena yhteistyönä tarkastellaan lasten ja nuorten elinolosuhteita, etsitään keinoja perheiden tukemiseen ja poistetaan riskitekijöitä, jotka voivat lisätä nuorten rikollista käyttäytymistä. Yh-teistyössä tulee entistä enemmän kiinnittää huomiota ennalta ehkäisevään toimin-taan.
- ⇒ Rikos- ja riita-asioiden sovittelutoiminta on laajennettava koskemaan kaikkia kuntia.
- ⇒ Kuntiin tarvitaan viranomaisten yhteisiä interventio-ohjelmia, jotka luovat seuraa-musjärjestelmän myös alaikäiselle rikokseen syyllistyneelle nuorelle. Jo lievä pu-hutteluun perustuva käytäntö vähentää rikosten uusintaa ja lisää ulkopuolisten aktii-vista puuttumista rikoksiin.
- ⇒ Turvallisuussuunnitelmiin sisältyviä nuorten syrjäytymistä ja nuorisorikollisuutta ehkäiseviä moniammatillisia toimenpideohjelmia on alettava toteuttaa kunnissa vä-littömästi. Mikäli kunnan omat resurssit eivät riitä, on hakeuduttava oman kihla-kunnan puitteissa yhteistyöhön vahvempien kuntien kanssa.
- ⇒ Tarvitaan paikallinen sosiaalitoimen ja poliisin yhteistyökäytäntö, joka toimii myös viikonloppuisin mahdollistaen puuttumisen lastensuojelutapauksiin välittömästi nii-den ilmaantuessa. Tarpeen vaatiessa kunnat sopivat keskenään yhteisen sosiaali-päivystyksen järjestämisestä.

Arviointiaineisto

Poliisin Tulostietojärjestelmä: alle 21-vuotiaat rikoksesta epäillyt ikäryhmittäin vuosina 1997-2000.

Selvityshenkilö Juhani Iivarin tekemän valtakunnallisen kyselyn perusteella työkokouksissa esitetyt tulokset rikos- ja riita-asioiden sovittelun järjestämi-sestä.

Kuntien sosiaalitoimen henkilöstön puhelinhaastattelut ja työkokouksissa käydyt keskustelut.

Kysely kunnille 90-luvun säästötoimenpiteiden vaikutuksesta koulutoimen hoitoon.

Nuorten työpajatoiminnan arviointi vuodelta 1999 ja vuoden 2000 ennakkotiedot.

Länsi-Suomen kihlakuntien poliisilaitoksille v. 2000 tehty kysely (VM Soikeli)

Tulostavoitteiden toteutumista koskevat poliisilaitoskohtaiset asiakirjat v. 2000 Kunnille ja kihlakunnille v. 2000 laaditut turvallisuussuunnitelmat

Arviointiryhmä

Mäenpää Toivo, suunnittelija, Turun toimipaikka (poliisiosasto)

Aaramo Sirpa, sivistystoimentarkastaja, Turun toimipaikka

Beijar Marita, lääninsosiaalitarkastaja, Vaasan alueellinen palveluyksikkö

Hirsiäho Aimo, lääninsosiaalitarkastaja, Jyväskylän alueellinen palveluyksikkö

Mieskolainen Juha, lääninsosiaalitarkastaja, Tampereen alueellinen palveluyksikkö

Lukkarinen Esko, sivistystoimentarkastaja, Turun toimipaikka

Soukkanen Maija-Liisa, lääninsosiaalitarkastaja, Turun toimipaikka

aulukko 3. Länsi-Suomen läänin kunnat (39 kpl), joissa on tapahtunut nuoriso-rikollisuuden laskua vuoden 2000 aikana.*

	<i>Alle 15 v.</i>	<i>15-17 v.</i>	<i>18-20 v.</i>
<i>Vars.-Suomi</i>			
	Turku	Turku	
	Raisio	Raisio	
	Naantali	Naantali	Naantali
	Masku	Masku	
		Mynämäki	<i>Mynämäki</i>
	<i>Paimio</i>	Paimio	
	<i>Perniö</i>	Perniö	
		Laitila	
<i>Satakunta</i>			
	Vammala	Rauma	Harjavalta
	Eura	Eura	Äetsä
	Kankaanp.	Luvia	Luvia
		Pori	Ulvila
		Pomarkku	Noormarkku
<i>Pirkanmaa</i>			
	<i>Luopioinen</i>	Kangasala	<i>Kangasala</i>
	Lempäälä	Valkeakoski	Orivesi
	<i>Mänttä</i>	Mänttä	
<i>Pohjanmaat</i>			
	Närpiö	Kristiinank.	<i>Kristiinank.</i>
		Vaasa	Vaasa
		Vähäkyrö	<i>Isokyrö</i>
	Ilmajoki	Alajärvi	
	Kokkola		<i>Kaustinen</i>

* **Lihavoitu teksti** = rikollisuus on huomattavassa laskussa 13 kpl
Kursiivi teksti = rikollisuus on jonkin verran laskussa 3 kpl
 Normaali teksti = muutos siltä väliltä (keskinkertainen) 23 kpl

Taulukko 4. Länsi-Suomen läänin kunnat (44 kpl), joissa on tapahtunut nuorisoriikollisuudessa nousua vuoden 2000 aikana.*

	<i>Alle 15 v.</i>	<i>15-17 v.</i>	<i>18-20 v.</i>
<i>Vars.-Suomi</i>			
	Kaarina		Kaarina
	Loimaa		Raisio
	Uusikaup.	Uusikaupunki	
	Laitila, Salo		
<i>Satakunta</i>	Huittinen	Harjavalta	Vammala
	Vammala	Kokemäki	
<i>Pirkanmaa</i>	Tampere	Nokia	Valkeakoski
	<i>Toijala</i>	Toijala	Toijala
	Viiala	Ruovesi	Virrat
	Hämeenkyrö	Hämeenkyrö	Ikaalinen
	<i>Kangasala</i>	Parkano	Parkano
<i>Keski-Suomi</i>		Jyväsk.mlk	Jyväskylän mlk
	<i>Jämsä</i>	Keuruu	Keuruu
	Muurame	Muurame	
	Sumiainen	Viitasaari	Äänekoski
		Pihtipudas	Sumiainen
<i>Etelä-Pohjanmaa</i>			Suolahti, <i>Petäjavesi</i>
	Seinäjoki	Seinäjoki	<i>Seinäjoki</i>
	Nurmo	Nurmo	Nurmo
		<i>Jalasjärvi</i>	Kurikka
	Lapua	Kauhava	Lapua
	Kauhava	Kuortane	Kuortane
		<i>Ähtäri</i>	<i>Kauhajoki</i>
<i>Pohjanmaa</i>	<i>Mustasaari</i>	Pietarsaari	Mustasaari
	Pietarsaari	Kruunupyö	<i>Pedersöre</i>

* **Lihavoitu teksti** = rikollisuus on huomattavassa nousussa 24 kpl
Kursiivi teksti = rikollisuus on jonkin verran nousussa 8 kpl
 Normaali teksti = muutos siltä väliltä (keskinkertainen) 12 kpl

